

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Läxor och likvärdighet

Lärares resonemang om läxor i relation till elevers olika förutsättningar

Rozanna Persson

Självständigt arbete L3XA1A
Vårterminen 2020

Examinator: Mikael R. Karlsson

Sammanfattning

Titel: Läxor och likvärdighet – Lärares resonemang om läxor i relation till elevers olika förutsättningar

Title: Homework and Equivalence – Teachers' perspective on homework due to students' individual conditions

Författare: Rozanna Persson

Typ av arbete: Examensarbete på avancerad nivå (15 hp)

Examinator: Mikael R. Karlsson

Nyckelord: läxor, lärare, elever, likvärdighet, likvärdig utbildning, olika förutsättningar

Föreliggande studie undersöker fyra lärares resonemang om läxor i förhållande till elevers olika förutsättningar samt hur dessa kommer till uttryck i praktiken. Läxor regleras inte inom skolans styrdokument, vilket innebär att varje enskild lärare står inför valet om och hur läxor ska användas. Enligt skollag och läroplan ska alla elever ges möjlighet till en likvärdig utbildning och undervisning ska utformas med hänsyn till elevers olika förutsättningar och behov. För att undersöka hur lärare resonerar om läxor i relation till elevers olika förutsättningar har en kvalitativ metod tillämpats. Insamlade data som ligger till grund för studien baseras på fyra semistrukturerade intervjuer med lärare i årskurs 1–3. Av resultatet framgår det att samtliga lärare upplever att skolans ordinarie undervisningstid är otillräcklig i förhållande till läroplanens innehåll, men de har olika perspektiv på huruvida läxor kan användas som komplement. En lärare anser att läxors nackdelar överväger dess fördelar och att hänsyn tas till elevers olika förutsättningar genom att inte tilldela läxor. En längre skoldag är ett alternativ till läxor då stöttning från föräldrar inte kan tas för givet. Andra lärare menar att läxor är oundvikligt om elevers olika behov av mängdträning ska tillgodoses och anser att skillnader i elevers förutsättningar kan kompenseras genom ökad stöttning i skolan. Lärarnas syn på föräldrars roll är att de kan behöva stötta sina barn eller inta rollen som förebild, men mestadels betonas elevernas självständighet i läxarbetet.

Förord

Det är med skräckblandad förtjusning jag skrivit denna uppsats. Genomförandet av arbetet har varit krävande och utmanande såväl som intressant och lärorikt. Framför allt har jag fått fördjupad förståelse för läxa som fenomen och betydelsefulla insikter att bära med mig i min framtida yrkesprofession som lärare. Min förhoppning är att denna studie kan vara till nytta även för andra lärare och lärarstudenter.

Jag vet att många lärare, på grund av rådande situation med Covid-19, påverkas av hög arbetsbelastning. Jag vill därför ägna ett extra stort tack till alla lärare som ställde upp på intervjuer och delgav sina tankar och erfarenheter. Utan er hade denna studie inte varit möjlig att genomföra. Tack också till Ola Strandler för värdefull handledning och goda råd. Till sist vill jag tacka min familj som varit ett stort stöd under denna process.

Göteborg, juni 2020

Rozanna Persson

Innehåll

1. Inledning	1
1.1. Syfte och frågeställningar	1
2. Bakgrund	3
2.1. Vad är läxor?	3
2.2. Läxans historia	3
2.2.1. Läxor i styrdokument	4
2.3. Likvärdighet	5
3. Tidigare forskning	7
3.1. Lärares avsikter med läxor	7
3.2. Aspekter att ta hänsyn till	9
3.3. Sammanfattning	11
4. Metod	12
4.1. Metodval	12
4.2. Urval och avgränsningar	12
4.2.1. Urvalsgrupp	13
4.3. Genomförande	13
4.3.1. Databearbetning och analys	13
4.4. Tillförlitlighet och pålitlighet	14
4.5. Etiska överväganden	15
5. Resultat och analys	16
5.1. Läxor och tid	16
5.1.1. Läxor som kompensation	16
5.1.2. Läxors innehåll	16
5.1.3. En skola utan läxor	18
5.1.4. Läxor stjälar tid	18
5.2. Läxor i en skola för alla	20
5.2.1. Elevers hemförhållanden	21
5.2.2. Föräldrars medverkan	22
5.2.3. Alla elever är olika	24
5.2.4. Elevers inställning	25

6. Diskussion och slutsats	27
6.1. Sammanfattning av resultat.....	27
6.2. Resultatdiskussion	27
6.3. Slutsats	29
6.4. Pedagogiska implikationer.....	29
6.5. Vidare forskning	30
Referenser	31
Bilaga 1	33
Bilaga 2	35

1. Inledning

Läxor har, så länge jag kan minnas, varit ett vedertaget inslag i skola och utbildning. En företeelse som jag, ur ett elevperspektiv, aldrig reflekterat nämnvärt kring. Läxor har varit ett förväntat inslag under min skolgång och ett fenomen som därmed inte ifrågasatts. Frågorna har däremot uppdagats desto mer under min tid som lärarstudent då jag granskat ämnet i fråga ur en annan synvinkel, ett lärarperspektiv. Under min verksamhetsförlagda utbildning har jag mött elever som kommit oförberedda till läxläsningen i skolan och berättat att deras föräldrar inte hinner hjälpa till med läxorna. Jag har även mött föräldrar som berättat om brister i läxans utformning då varken barnet eller föräldern förstått läxans innehåll. Detta visar på att det förekommer svårigheter i arbetet med läxor som kan påverka elever, men också deras föräldrar som indirekt involveras i läxläsningen.

Kritiken om att läxor medför problematiska aspekter är dock inte obefogad. Läxor regleras inte inom skolans styrdokument så som skollag och läroplan vilket innebär att det är upp till varje enskild lärare eller skola att besluta om, och i sådana fall, hur de vill arbeta med läxor som en del av elevers utbildning. Läxa som företeelse har vidare varken diskuterats under lärarutbildningen eller berörts i litteratur som utbildningen behandlat. Trots detta är läxor ett vanligt förekommande inslag i den svenska skolan som nästan alla elever, i någon bemärkelse, påverkas av (Hellsten, 1997).

Med anledning av att jag, inom en snar framtid, ska tillhandahålla elever med bästa möjliga förutsättningar till lärande, behöver jag mer kunskap om ämnet i fråga. Jag ska kunna motivera mina val gällande användning av läxor för elever såväl som föräldrar och kollegor. Då läxor förväntas läsas i en miljö som skiljer sig från klassrummets och utan stöd från läraren, behövs en insikt i dess påverkan på inblandade parter, det vill säga elever och vårdnadshavare. Av egen erfarenhet vet jag att alla elever inte ges lika förutsättningar till att exempelvis få läxhjälp hemma. Alla elever har inte föräldrar som har möjlighet, tid, ork eller tillräcklig kunskap för att stötta sina barn med hemskickat skolarbete (Pressman m.fl., 2015). Dessutom lever vi idag i ett mångkulturellt samhälle vilket medför en större språklig variation hos dels våra elever, dels deras föräldrar. Det är således flera inblandade aktörer och en mängd olika aspekter att ta hänsyn till, vilket kräver en medvetenhet kring förhållningssättet gentemot läxor. Jag vill med denna studie undersöka hur lärare resonerar kring läxor och mer specifikt i relation till elevers olika förutsättningar. Varje enskild elev i skolan ska ges möjlighet till likvärdig utbildning, oavsett förutsättningar och behov, men hur förhåller sig lärare till denna insikt vid utformning av läxor?

1.1. Syfte och frågeställningar

Mot bakgrund av inledningens innehåll, syftar denna studie till att undersöka hur ett urval lärare i årskurs 1–3 resonerar kring läxor i relation till elevers olika förutsättningar.

Frågeställningarna är följande:

- Vilket syfte har lärarna med att tilldela respektive inte tilldela sina elever läxor?
- På vilket sätt tar lärarna hänsyn till elevers bakgrund i utformningen respektive utelämnningen av läxor?
- Hur uppfattar lärarna föräldrars roll vid läxläsning?

2. Bakgrund

För att skapa förståelse för läxa som fenomen kommer denna del inledningsvis presentera olika definitioner av begreppet läxa. Genom en historisk tillbakablick ges en inblick i läxans ursprung och hur begreppet har avspeglats inom skolväsendet. Därefter ges en överblick kring hur läxan kommit till uttryck i tidigare läroplaner samt hur aktuella styrdokument skildrar ämnet i fråga. Avsnittet avslutas med att beskriva vad likvärdighet innebär.

2.1. Vad är läxor?

Läxa. Hemuppgift. Hemarbete. Benämningarna är flera och en diskussion om läxor förutsätter att begreppet definieras. Nationalencyklopedin ("Läxa", 2020) definierar läxa, eller hemuppgift, som en "avgränsad skoluppgift för hemarbete särsk. om visst textstycke som skall läras in". Läxa är också ett begrepp vars innebörd kan vara av negativ karaktär i form av en tankeställare, det vill säga "att lära sig en läxa" (a.a.).

Hellsten (1997) framställer läxans innebörd som underförstådd och nämner att alla vet vad en läxa är. Han anser dock att läxa som fenomen är svårdefinierat och förhåller sig kritisk till Nationalencyklopedins formulering som han menar är för smal i sin avgränsning. Även om läxor vanligtvis beskrivs som en uppgift att göra hemma, framhåller Hellsten (1997) att de även kan vara frivilliga såväl som kompletterande och genomföras hemma men också i skolan.

Likt Hellsten (1997) belyser Westlund (2004) begreppet som komplext och menar att läxan befinner sig i ett spänningsfält. Hon har försökt inbegripa de positioner som gör sig gällande genom att definiera läxa som "en svårfångad hybrid som finns någonstans i gränslandet mellan uppgift och tid, arbete och fritid, skola och hem, individ och kollektiv" (a.a., s. 78).

Enligt Cooper (2007, s. 23, författarens översättning) definieras läxor som "uppgifter som lärare tilldelar elever vilka avses utföras utanför skoltid". Han tillägger dock, i enlighet med Hellsten (1997), att läxläsningssituationer även kan förekomma under skoltid, exempelvis under raster, men påpekar att de är avsedda att genomföras hemma. Vidare kan läxor variera utifrån en rad olika aspekter så som mängd, svårighetsgrad, syfte, färdighet, individualisering, frivillighet, tidsåtgång och social kontext (Cooper, 2007). I föreliggande studie används begreppet läxa i enlighet med Coopers definition.

2.2. Läxans historia

Begreppet läxa härstammar från det latinska *lectio* ('läsning') och har funnits i det svenska språket sedan 1500-talet ("Läxa", 2020). Läxan användes ursprungligen för religiösa ändamål och syftade till att lära de kristna samhällsmedborgarna textstycken ur Bibeln (a.a.). Westlund (2004) framhåller att läxans historia i det svenska skolsamhället kan liknas vid den i USA, dock med en viss naturlig förskjutning. Cooper (2007), som beskriver läxans funktion ur ett amerikanskt perspektiv, menar att läxa som fenomen kom att bli centralt inom skolväsendet under tidigt 1900-tal. Läxor ansågs då utgöra en väsentlig del av barns mentala träning då hjärnan

betraktades som en muskel, men de möjliggjorde också att memoreringskunskaper, i form av multiplikationstabeller, namn och datum, kunde automatiseras. Då denna typ av inläring inte krävde pedagogiskt stöd, kunde övningarna utföras hemma, vilket gav läxan dess betydelsefulla innebörd. Under 1940-talet uppmärksammades vikten av problemlösningsförmåga vilket innebar att drillningsövningar och läxor överlag fick mindre betydelse. Läxor ansågs ha låg effekt på lärande och även inskränka på elevers fritid och privatliv. Synen på läxans funktion kom dock att förändras i samband med Rysslands uppskjutning av satelliten *Sputnik* under 1950-talet. Det fanns en oro över att utbildningen skulle lämna elever oförberedda inför ett framtida komplext tekniksamhälle och läxan återfick därför sin status. Under mitten av 1960-talet övergick trenden till att färre läxor återigen förespråkades då de ansågs utsätta elever för prestationsångest och inverka negativt på deras psykiska hälsa. Som en följd av läxors avsaknad, ansågs skolans kvalitet försämrats, vilket beaktades genom att återinföra läxor under 1980- och 1990-talen.

2.2.1. Läxor i styrdokument

Skolans verksamhet omfattas av en rad olika styrdokument, lagar och regler. Genom skollag, förordningar, läroplaner och kursplaner regleras de bindande riktlinjer som ska följas av landets alla skolor. Hur läxor har kommit till uttryck i skolans styrdokument har dock förändrats under åren, men återspeglar de tendenser som Cooper (2007) redogör för ur ett historiskt perspektiv.

I den första allmänna läroplanen för grundskolan, *Läroplan för grundskolan 1962*, Lgr 62, betonas att ”huvuddelen av det med skolan förbundna arbetet bör eleverna utföra på skoltid” (Skolöverstyrelsen, 1962, s. 57). Detta kan tolkas som att elevers fritid inte bör präglas av hemuppgifter, men då formuleringen innehåller ord som *huvuddelen* och *bör* öppnar den även upp för andra tolkningar. Vidare understryks det i Lgr 62 att färdighetsträning i läsning, skrivning och räkning, i huvudsak, ska bedrivas inom ramen för skolans undervisningstid (a.a.). Läxor i lägre årskurser rekommenderas inte då yngre elevers lärande inte anses främjas av hemarbete. Det poängteras därför att hemuppgifter bör ges mycket sparsamt.

I *Läroplan för grundskolan 1969*, Lgr 69, ges en liknande formulering av studiernas upplägg som i Lgr 62, men ordet *bör* är ersatt med *skall*: ”huvuddelen av det med skolan förbundna arbetet skall eleven utföra på skoltid” (Skolöverstyrelsen, 1969, s. 69). Detta ordskifte förändrar formuleringens innebörd i viss mån och kan tolkas mer distinkt än tidigare. I denna läroplan ges även en förklaring till varför elever inte ska tilldelas läxor och det framställs att ”traditionella hemuppgifter är av underordnad betydelse”, men vad traditionella hemuppgifter innebär uttrycks dock inte (a.a., s. 70). Vidare menas att elever, genom sin skolplikt, redan tillbringar ett stort antal timmar till att tillgodogöra sig undervisning och att de därmed ”bör få använda övrig tid varje dag för rekreation”, det vill säga tid till vila och återhämtning (a.a., s. 70–71). I Lgr 69 uttrycks det också att ”hemuppgifter bör följaktligen i största möjliga utsträckning vara frivilliga för eleverna” (a.a., s. 71). Återigen kan formuleringar som *huvuddelen* och *bör* lämna utrymme för tolkningar, men sammantaget kan det sägas att läxor inte förespråkas enligt Lgr 69.

I *Läroplan för grundskolan 1980*, Lgr 80, är dock synen på läxor förändrad och läxans relevans betonas desto mer. Till skillnad från Lgr 69 där elevers fritid prioriterades framför hemuppgifter, är de enligt Lgr 80 en del av skolans arbetssätt (Skolöverstyrelsen, 1980). Det uttrycks att elever, genom läxläsning, lär sig ta ansvar vilket är ”en väsentlig del av den karaktärsdaning som skolan skall ge” (a.a., s. 52). Det framhålls även hur läxorna ska utformas och vad de ska innehålla. De ska utformas på ett sådant sätt att de präglar skolans arbetssätt, exempelvis genom undersökningar och intervjuer. Hemuppgifterna bör också vara repetitiva i sin karaktär och ge elever möjlighet att befästa kunskaper och färdigheter (a.a.). Dessutom betonas elevers olika förutsättningar att läsa läxor. Hemuppgifterna ska anpassas efter elevernas individuella förmåga och ”man kan anslå tid till hjälp med hemuppgifter åt elever, som inte har möjlighet att fullgöra sin uppgift hemma” (a.a., s. 56).

Som en följd av en ny läroplan 1994, *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*, Lpo 94, försvinner läxor officiellt ur skolans styrdokument (Utbildningsdepartementet, 1994). Detta gäller även dagens aktuella läroplan, *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*, Lgr 11, där det inte går att hitta några benämningar eller riktlinjer gällande läxor.

Vidare förekommer inga bestämmelser huruvida läxor ska ingå i skolans verksamhet i den nu gällande skollagen (SFS 2010:800). Sökningar på ord som läxa, hemuppgift och hemarbete gav således inga träffar. Däremot ges tydliga riktlinjer för i vilken utsträckning skolarbete får förekomma:

Den obligatoriska verksamheten får omfatta högst 190 dagar per läsår och åtta timmar eller, i förskoleklassen och de två lägsta årskurserna, sex timmar per dag. Sådan verksamhet får inte förläggas till lördagar, söndagar eller andra helgdagar (SFS 2010:800, 7 kap. 17 §).

Av citatet framgår det att tidsangivelserna omfattar den obligatoriska verksamheten, men då läxor sällan är frivilliga för elever bör begreppet inbegripa även läxläsning. Det kan följaktligen antas att elever som spenderar sex eller åtta timmar i skolan inte ska ta med skolarbete hem. Elevers läxläsning ska också vara möjlig att genomföra inom ramen för skolverksamhetens angivna tider, vilket innebär att de inte ska behöva läsa läxor under helgdagar. Trots avsaknaden i skolans styrdokument verkar läxor förgivettagna och vanligt förekommande i skolans praktik.

2.3. Likvärdighet

En lärare bör utgå ifrån att elevers förutsättningar skiljer sig på lika många sätt som antalet elever i en klass. Alla elever ska dock ges möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen på lika villkor, vilket innebär att läxor, liksom all undervisning, bör sättas i relation till likvärdighet. Nedan ges en förklaring till begreppets innebörd.

Likvärdighetsbegreppet kan förklaras med utgångspunkt i tre grundläggande aspekter, vilka baseras på de bestämmelser som anges i grundskolans styrdokument (Skolverket, 2012). Den första är *lika tillgång* till utbildning, vilket enligt skollagen (SFS 2010:800, 1 kap. 8 §) innebär att alla elever ska ges lika tillgång till utbildning, oberoende av geografiskt område såväl som

sociala och ekonomiska förhållanden. Det ska således inte vara av betydelse var i landet elever bor eller vilka socioekonomiska omständigheter de omfattas av. Ytterligare en aspekt är *lika kvalitet* på utbildningen. Skollagen (SFS 2010:800, 1 kap. 9 §) fastställer att: ”Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas”. Detta betyder att alla elever ska ges lika möjlighet att uppnå målen för utbildningen, men det påpekas att vägen dit kan variera. Innebörden av likvärdighet är således inte synonymt med att utbildningen ska utformas lika för alla, vilket förklaras i likvärdighetsbegreppets tredje aspekt: skolans *kompensatoriska* uppdrag. Utbildningen ska ta hänsyn till varje elevs enskilda behov och förutsättningar och kompensera för skillnader i elevers olika förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (Skolverket, 2012). I Lgr 11 uttrycks det att ”skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen” (Skolverket, 2019, s. 6). Likvärdighet genomsyrar därför skolan genom att identifiera olika behov och anpassa resurserna och undervisningen efter dessa. Det kan exempelvis handla om aspekter som elevers olika sociala hemförhållanden, men även andra förhållanden som skiftande språkkunskaper, olika kön eller funktionshinder (Skolverket, 2012). Då läxor avses läsas i elevernas hemmiljö är likvärdighetsbegreppets tredje aspekt högst väsentlig att relatera fenomenet läxor till.

3. Tidigare forskning

Mot bakgrund av studiens syfte och frågeställningar, ges i detta avsnitt en inblick i tidigare forskning, relevant för undersökningen. Trots att läxor är ett vanligt förekommande inslag i den svenska skolan, är nationell forskning om ämnet i fråga relativt begränsad. Med anledning av detta kommer forskningsläget presenteras med utgångspunkt i både svensk och internationell forskning. Inledningsvis beskrivs vilka avsikter lärare har med att tilldela läxor. Sedan följer en beskrivning av vilka aspekter lärare kan behöva beakta vid utformning av läxor. Studiens resultat kommer vidare analyseras utifrån denna genomgång av tidigare forskning.

3.1. Lärares avsikter med läxor

När lärare tilldelar sina elever läxor föreligger ett syfte med uppgifterna. Anledningen till att elever kommer hem med skolarbete kan dock variera eftersom det förekommer flera olika syften med läxor. Cooper (2007) skriver att den vanligaste typen av läxa är den så kallade repetitions- eller övningsläxan. Syftet med en sådan läxa är att ge elever möjlighet till färdighetsträning och repetition av undervisningsinnehåll som eleverna bearbetat under lektionstid (a.a.). Då färdighetsträning kräver mycket tid anses ordinarie undervisningstid vara otillräcklig för att elever ska befästa vissa kunskaper, vilket de genom läxläsning ges möjlighet till (Gu & Kristoffersson). Eftersom denna typ av läxa behandlar ett, för eleverna, redan bekant innehåll kan de arbeta självständigt med uppgifterna hemifrån (Cooper, 2007).

Läxor kan också syfta till att förbereda elever inför kommande undervisningsmoment. En förberedande läxa syftar således till att introducera elever för ett innehåll som sedan ska behandlas i klassrummet (Cooper, 2007). En sådan läxa anses kunna stötta elevers kunskapsutveckling genom att den förser dem med förkunskaper som kan behövas för att de ska tillgodogöra sig undervisningen på bästa sätt (a.a.). Det kan också innebära att elever får ta hem skolarbete som de inte hunnit slutföra på lektionstid, så att de är förberedda inför den fortsatta undervisningen (Epstein & Van Voorhis, 2001). Hellsten (1997) beskriver syftet ur ett delvis annat perspektiv. Han menar att läxor kan syfta till att förbereda elever inför kommande årskurser, men även att läxor kan ses som ett sätt att förbereda elever inför livet efter skolan då de, genom läxor, kan utvecklas till ansvarstagande och tänkande individer (a.a.).

Vidare kan elever tilldelas läxor med syftet att utveckla personliga egenskaper, snarare än kognitiva förmågor. En uppfattning är att elever, genom läxläsning, kan lära sig ta ansvar, utveckla studieteknik, få ökat självförtroende och uppleva känslan av att uppnå en prestation (Epstein & Van Voorhis, 2001). Läxor kan också hjälpa elever att strukturera sin fritid och det anses värdefullt att införa rutiner kring läxläsning och avsätta en viss tid för studier (Hellsten, 1997). Epstein och Van Voorhis (2001) anser dessutom att läxor kan bidra till att elever lär sig hantera olika distraktioner som kan förekomma i hemmet.

Van Voorhis (2011) beskriver ovanstående syften som didaktiska, men läxors syften kan också vara av icke-didaktisk karaktär. Läxor med icke-didaktiska syften kan bland annat ha som ändamål att främja familjerelationer. Föräldrar anses engagerade i sina barns skolarbete och ha en

vilja att hjälpa dem utvecklas. Det gemensamma arbetet med barnens läxor är ett sätt för föräldrarna att visa kärlek och omsorg (Hellsten, 1997). Vidare kan föräldrar förmedla betydelsen av skola, läxor och lärande till sina barn när de tillsammans samtalar om läxor (Van Voorhis, 2011). För andra lärare är läxor ett sätt att etablera kontakt med föräldrar, involvera dem i skolarbetet och låta de få en insyn i sina barns utveckling (Van Voorhis, 2011; Hellsten, 1997). Ibland beror elevers läxor på att lärare måste följa skolans riktlinjer som bestämmer hur mycket läxor eleverna ska ha. Dessutom anses läxor ibland vara ett sätt att påvisa hög standard med argumentet att kvalitativa skolor har läxor och duktiga elever gör läxor (Van Voorhis, 2011). Läxor anses också kunna stärka elevidentiteten, eftersom det endast är barn som går i skolan som tilldelas läxor. Läxor är således ett sätt för elever att indikera att de inte längre går i förskolan (Hellsten, 1997). Ytterligare ett syfte, som dock inte är vanligt förekommande idag, är att straffa elever genom att tilldela dem läxor (Epstein & Van Voorhis, 2001). Förr kunde elever som misskött sig skickas hem med läxor, vilket kan kopplas till den negativa innebörd begreppet läxa också kan ha – ”att lära sig en läxa”. En del menar dock att läxor i sig är ett straff, speciellt om de är dåligt utformade eller väldigt betungade och förvirrar eleverna (a.a.).

Hellsten (1997) ger exempel på ytterligare innebörder som läxor kan ha. Det är dels *kontroll och styrning*, vilket innebär att läxor ges för ökad självkontroll. Syftet är att få elever till att läsa läxor för sin egen skull. Läraren kan också kontrollera elevers fritid genom att tilldela dem läxor så att de hålls borta från diverse medier. Om eleverna inte hinner klart med skolarbetet i klassrummet ska de ge sig själva läxa. Dels är det *arbetsprestation* som innebär att läxor anses vara ett integrerat och naturligt inslag skolverksamheten. Elever förväntas alltså utföra skolarbete på sin fritid. Hellsten (1997) menar dock att detta perspektiv även skulle kunna appliceras hos vuxna människor genom att de får ta med sig arbete hem, vilket han däremot påpekar är högst otänkbart. Han menar således att ”elever ses med andra ögon än vuxna människor och barns arbetstid betraktas på ett annat sätt än vuxnas” (a.a., s. 215).

Vidare poängterar Hellsten (1997) att läxor kan ha fler innebörder än de som presenterats, men att dessa är de tydligaste. En läxa kan således ha olika betydelser och tilldelas med ett eller flera syften. För yngre elever är det dock vanligast att ha läxor som syftar till att öva färdigheter, utveckla studieteknik och elevers personliga egenskaper (Van Voorhis, 2011). Cooper (2007) menar att läxor i de lägre årskurserna också bör syfta till att uppmuntra elever till positiva attityder gentemot skolarbete. Däremot har 70% av de läxor som tilldelas av lärare i alla årskurser, som syfte att låta elever slutföra arbete som inte hunnits med i klassrummet samt färdighetsträna (Polloway, Epstein, Bursuck, Madhavi, & Cumblad, 1994 refererad i Van Voorhis, 2011).

Vad gäller lärare och elevers uppfattning om läxors syften är det främst didaktiska syften som anses positiva. Repetitiva och förberedande läxor, som båda relaterar till ett undervisningsinnehåll, har uppfattats som fördelaktiga av lärare såväl som elever (Gu & Kristoffersson, 2015). Lärare menar å sin sida att läxor som är repetitiva i sin karaktär ger elever möjlighet att förstärka och befästa kunskaper. Särskilt viktigt anser lärarna läxor vara i skolämnen som språk och matematik eftersom vissa kunskaper i dessa ämnen kräver mycket repetition för att befästas. Elever å sin sida anser det meningsfullt att läsa läxor om de ges möjlighet att repetera innehåll som

behandlats i klassrummet eller om läxorna syftar till att förbereda dem inför kommande undervisning. När eleverna uppfattar läxorna som kvalitativa, är de mer benägna att anstränga sig vilket vidare kan ge positiv effekt på deras lärande (Rosárioa m.fl., 2018).

3.2. Aspekter att ta hänsyn till

Då läxor oftast tillmätts ett högt värde och anses främja elevers lärande, ifrågasätts dess förekomst och användning sällan (Hellsten, 1997). Westlund (2004) påpekar att läxor tas för givet vilket resulterat i begränsad forskning om de negativa implikationer som läxor kan innebära. Hon framhåller dock att potentiella nackdelar finns beskrivna och att social orättvisa är en av dem. Läxor anses missgynna elever som saknar väsentliga resurser i hemmiljön samt öka skillnaden mellan låg- och högpresterande elever (Westlund (2004). Att läxor ökar redan befintliga ojämlikheter menar också Cooper (2007) som förklarar att elevers möjlighet att läsa läxor hemma till stor del beror på föräldrarnas utbildningsnivå och att den styr vilka förutsättningar barnet ges vid läxläsningen. Det är mer sannolikt att barn från låginkomstfamiljer har svårigheter med att slutföra läxuppgifter än barn från medelinkomstfamiljer (Cooper & Valentine, 2001). Samma barn har kanske inte heller föräldrar som kan förse dem med en tillfredsställande miljö och nödvändigt material. Utöver ekonomiska resurser är tidsaspekten ytterligare en faktor som kan komma att påverka effekten av läxor. Föräldrar som har långa arbetsdagar kan ha svårt att avsätta tid till att hjälpa sina barn med läxorna (Cooper, 2007). Detsamma gäller också barn som har ensamstående föräldrar. Pressman m.fl. (2015) beskriver läxor som en oavsiktlig pedagogisk diskriminering och menar att läxor missgynnar elever vars föräldrar har ett annat språk, begränsad kunskap eller inte har möjlighet att hjälpa sina barn.

Gu och Kristoffersson (2015) upptäckte i sin studie att läxor, enligt vissa lärare, uppfattas som en problematisk aspekt då de bidrar till en mer ojämlig utbildning. Lärarna menar att läxor gynnar redan studiemotiverade och målinriktade elever som alltid genomför sina läxor och får bättre resultat, medan de missgynnar elever som har svårigheter, lägre motivation och begränsad stöttning hemifrån. De har sett att vissa elever alltid genomför sina läxor, medan andra elever aldrig gör läxorna eller lämnar in dem i tid och menar att detta beror på faktorer som attityd, motivation, speciella behov och fritidsaktiviteter. Eftersom klyftorna mellan elever ökar på grund av individuella förutsättningar menar en lärare att det är bäst om elever har så lite läxor som möjligt. De som inte får tillräckligt stöd hemifrån kan hamna ännu mer efter i skolarbetet (a.a.). En åtgärd för att motverka dessa ojämlika förutsättningar kan däremot vara att organisera läxläsningstillfällen i skolorna (a.a.).

Pettersson och Leo (2005) beskriver hur Frost resonerar om läxor som en orättvis företeelse. Han menar att alla familjer inte har lika förutsättningar vad gäller att hjälpa och stötta sina barn med läxorna. Han ser också läxan som otidsenlig eftersom familjelivet har förändrats och inte ser likadant ut idag som det gjorde förr. I samband med att föräldrars arbetstid ökar, minskar tiden som kan avsättas till barnens läxläsning. På så sätt överläts allt ansvar till det enskilda barnet. Frost menar vidare att många barn far illa av läxor då de genererar konflikter i många

hem (Pettersson & Leo, 2005). Leo (2004) redovisar ett liknande resultat i sin studie där föräldrar uttrycker att konflikter i många fall beror på läxor, särskilt om barnet upplever skolrelaterade svårigheter så som hög studietakt eller bristande motivation.

Ytterligare en riskfaktor med läxor är att de kan leda till stress, både hos elever och föräldrar (Westlund, 2004). Läxor uppfattas vanligtvis som en uppgift som elever tilldelas, men Forsberg (2007) uttrycker att de också kan tolkas som en uppgift till föräldrar. Han menar att även om det är elevers ansvar att göra läxorna, ansvarar föräldrar för att kontrollera att läxorna genomförs. Enligt Epstein och Van Voorhis (2001) kan läxor ha som syfte att främja relationen mellan barn och föräldrar. De förklarar att läxorna kan hjälpa barn och föräldrar att komma varandra närmre när de sitter ner tillsammans och erfär gemensamt lärande genom läxläsningen. Forsberg (2007) menar dock att läxorna kan orsaka stress och irritation om barns och föräldrars syn på läxor skiljer sig åt. En annan orsak till att läxor orsakar stress hos föräldrar menar Pressman m.fl. (2015) kan bero på huruvida de talar majoritetsspråket eller inte. Föräldrar som har ett annat modersmål kan uppleva mer stress kring läxläsning i förhållande till föräldrar som inte har det, vilket dessutom kan leda till ökade konflikter. Även Rønning (2011) menar att föräldrars språkliga förmåga och kulturella bakgrund kan bidra till ojämlikhet vad gäller föräldrars stöttning och menar att elever vars föräldrar har utländskt ursprung, ges betydligt mindre stöttning i jämförelse med andra elever. Detta kan bero på att deras språkkunskaper är begränsade och att de därav har sämre förutsättningar att hjälpa sina barn med läxor (a.a.).

Däremot bidrar föräldrars stöttning inte alltid till positiva utfall. Cooper (2007) menar att föräldrar ibland upplever att de agerar olämpligt vid barnens läxläsning. Det kan till exempel innebära att föräldrarna går ur rollen som pedagog och ger hjälp i form av att berätta de rätta svaren eller tappar tålmodet och tar över läxläsningen och gör den själva. Pressman m.fl. (2015) betonar risken i detta och menar att det kan innebära svårigheter för läraren om det är föräldrarna, snarare än eleverna, som genomför läxuppgifterna. Konsekvensen kan innebära att elevers befintliga kunskapsnivå samt vad de är i behov av att lära sig inte upptäcks. Föräldrar som ständigt ingriper i och korrigerar sina barns läxor kan också framkalla prestationspress hos eleverna (a.a.). Cooper (2007) framhäver dock betydelsen av att utforma läxor som elever kan genomföra på egen hand, utan stöd av föräldrar.

En annan potentiellt negativ konsekvens som Westlund (2004) nämner är att läxläsning innebär begränsad tid för andra aktiviteter. Leo (2004) som refererar till Kralovec och Buell (2000) beskriver hur familjers umgänge minskat på grund av föräldrars långa arbetsdagar och barns omfattande skolarbete: ”Det finns inte längre tid för gemensamt vardagligt arbete, man har inte tid att baka tillsammans eller att bara umgås” (Leo, 2004, s. 6). I Leos (2004) studie framgår det av en intervjuad lärare att många familjer upplever tidsbrist då ledig tid ska inbegripa familjeliv såväl som hushållssysslor och läxor. Läraren framhåller att hen vill vara ledig efter avslutat arbete, och tänker att barnen säkert också vill det. Detta resonemang om läxor är i likhet med Hellsten (1997, s. 214) som uttrycker att läxor, och även skolarbete överlag, betraktas ”som artskilt från andra slag av arbetsuppgifter”. Corno (1996) beskriver att läxor kan orsaka mer problem än nytta för elever som har flera fritidsaktiviteter. Att läsa läxor på kvällen kan upplevas som en stor tröskel att behöva ta sig över, vilket kan resultera i att elevernas inställning till

läxor påverkas negativt och att läxorna då motverkar sitt syfte, att förse elever med ett lärandetillfälle. Hon menar också att läxor kan innebära ytterligare en tung börda för fattiga och trångbodda familjer.

3.3. Sammanfattning

Tidigare forskning visar att läxor tilldelas av olika anledningar. De anses bland annat främja elevers lärande och kunskapsutveckling, men också att stärka familjerelationer och förmågan att ta ansvar (Cooper, 2007; Epstein & Van Voorhis, 2001). I kontrast till detta visar även forskning att läxor kan orsaka problematik i form av minskad likvärdighet då alla elever inte ges lika förutsättningar att tillgodogöra sig läxläsningen (Westlund, 2004). Läsors positiva effekter visar sig främst när elevers förutsättningar är goda, medan de har en negativ inverkan på elever vars hemförhållanden är problematiska och förutsättningar sämre. Tron på att läxor per automatik främjar lärande får inte tas för given och läxor ska därmed inte tilldelas för sakens skull, utan att kritiskt granska dess kvalitet (Gu & Kristoffersson). Den tidigare forskningen behandlar sällan hur lärare beaktar elevers olika förutsättningar vid utformningen av läxor, vilket denna studie ämnar bidra med.

4. Metod

I detta avsnitt ges en redogörelse för studiens tillvägagångssätt. Inledningsvis beskrivs och motiveras de metodval som gjorts. Därefter presenteras studiens urvalsgrupp samt genomförande av intervju och databearbetning. Avsnittet avslutas med att beskriva undersökningens tillförlitlighet och pålitlighet samt vilka etiska principer studien tagit hänsyn till.

4.1. Metodval

Val av forskningsmetod ska återspegla det forskningen ämnar söka svar på. Mot bakgrund av att föreliggande studie syftar till att undersöka lärares resonemang om läxor, har den kvalitativa forskningsintervjun tillämpats som metod. Då verkligheten kan uppfattas på en mängd olika sätt, ges forskaren genom kvalitativa intervjuer möjlighet att skapa förståelse för hur ett fenomen, i detta fall läxor, uppfattas och betraktas av olika individer (Kvale, 2014). I enlighet med studiens frågeställningar möjliggör metoden en djup och nyanserad beskrivning av hur lärare resonerar kring läxor i förhållande till elevers olika förutsättningar. Den intervjumetod som använts är semistrukturerade intervjuer, vilket innebär att intervjuaren sammanställer en intervjuguide med formulerade teman eller frågor av öppen karaktär (Bryman, 2011). För att inte begränsa intervjupersonerna inom ramen för de på förhand förberedda frågorna, är det av särskild vikt att vara lyhörd och uppmärksam på deras utsagor. Frågorna kan därför komma att få ändrad ordningsföljd eftersom de bör anpassas efter vad informanterna säger och nya frågor kan även tillkomma (Bryman, 2011).

4.2. Urval och avgränsningar

Studiens urval av informanter baseras på ett målinriktat urval. Med syfte att urvalet ska anses relevant i förhållande till studiens forskningsfrågor är intervjupersonerna strategiskt utvalda (Bryman, 2011). Då föreliggande studie syftar till att undersöka hur lärare i årskurs 1–3 resonerar om läxor i relation till elevers olika förutsättningar, var det av speciell relevans att komma i kontakt med lärare i skolans lägre årskurser. Huruvida lärarna använder läxor eller inte var däremot inte av betydelse, då skilda resonemang ansågs kunna belysa olika perspektiv på läxor.

Av tidsmässiga skäl avgränsades studiens geografiska område till att innefatta en kommun i västra Sverige. Rektorer för grundskolans årskurs 1–3 kontaktades och ombads vidarebefordra en intervjuförfrågan till lärare som föll inom ramen för studiens syfte. Detta innebär att informantgruppen valts ut genom att använda en form av snöbollsurval, vilket betyder att forskaren i ett första skede kontaktar ett mindre antal personer, i detta fall rektorer, för att genom dessa nå ut till en större grupp respondenter, relevanta för undersökningen (Bryman, 2011). Detta innebär vidare att intervjuade informanter begränsades till lärare som intresseanmält sitt deltagande, vilket kan ha viss påverkan på resultatet då respondenterna kan antas intresserade av ämnet i fråga. Sammantaget ligger fyra lärares utsagor till grund för studien. Bortfallet kan tänkas ha sin förklaring i situationen med Covid-19 och lärares nuvarande höga arbetsbelastning. Ytterligare potentiella intervjupersoner kontaktades utifrån ett bekvämlighetsurval med

syftet att utöka urvalsgruppens storlek. En femte intervju genomfördes, men spelades, på grund av tekniska omständigheter, inte in och kunde därför inte användas.

4.2.1. Urvalsgrupp

Studiens informanter omfattas av L1, L2, L3 och L4. Bland deltagarna förekommer en variation av såväl arbetserfarenhet som infallsvinklar vilket kan generera nyanserade svar och breda uppfattningar. L1 har arbetat som verksam lärare i 24 år och har sedan ett antal år tillbaka arbetat utan läxor. L2 är sedan 1989 utbildad förskollärare men har under 8 års tid arbetat som grundskollärare. L3 har arbetat som lärare i 43 år och har även ett specialpedagogiskt perspektiv. L4 har 24 års yrkeserfarenhet och undervisar i alla ämnen utom idrott och musik. Alla informanter förutom L1 använder läxor som ett komplement i sin undervisning.

4.3. Genomförande

Intervjuerna planerades via mejlkontakt i samband med informanternas intresseanmälan. Som en förberedelse inför intervjuerna utformades två intervjuguider, anpassade till lärare som använder läxor¹ samt lärare som inte använder läxor². I dessa sammanställdes ett antal teman och frågeställningar, relevanta för studien. Intervjuerna genomfördes olika dagar under april 2020 och respektive intervju pågick i 40–60 minuter. Med anledning av rådande pandemi var dock fysiska intervjuer inte möjliga att genomföra. Informanterna gavs därför möjlighet att medverka i studien via röst- eller videosamtal och kunde välja det alternativ som kändes bekvämt. Intervjuerna inleddes med att återigen uppmärksamma informanterna om att intervjun skulle komma att spelas in, vilket samtliga gav godkännande till. Alla fyra intervjuer genomfördes som röstsamtal med hjälp av telefonens högtalarfunktion och spelades in genom ett datorprogram med inspelningsfunktion. Trots en ovanlig intervjusituation upplevdes informanterna lugna och avslappnade. Under en intervju förekom ett fåtal störningar som påverkade samtalets ljudkvalitet, vilket gjorde att informanten fick upprepa sig. I övrigt förekom inga störmoment under intervjutillfällena. Inspelningsfunktionen var till stor fördel och möjliggjorde att all uppmärksamhet kunde ägnas åt intervjupersonerna. Istället för att ägna tid åt anteckningar kunde jag som intervjuare lyssna aktivt, följa upp intressanta synpunkter och ställa relevanta följdfrågor (Bryman, 2011).

4.3.1. Databearbetning och analys

Efter genomförda intervjuer påbörjades databearbetning och analys av materialet. Som ett första steg i processen transkriberades intervjuerna ordagrant, vilket Kvale (2014) menar kan underlätta strukturering och analys av insamlade data. I samband med transkriberingsarbetet redigerades informanternas utsagor i form av att betoningar, upprepningar och längre pauser inte markerades. Däremot har skrätt markerats då detta ansetts relevant för förståelsen. Därefter analyserades transkriberingarna utifrån en tematisk analys (Bryman, 2011). De lästes noggrant

¹ Se Bilaga 1.

² Se Bilaga 2.

igenom ett flertal gånger med syftet att finna mönster och, i enlighet med studiens syfte, relevant information i informanternas utsagor (a.a.). Dessa kategoriserades inom ramen för studiens frågeställningar och mynnade ut i två övergripande teman. Det första temat, *Läxor och tid*, behandlar läxor utifrån ett tidsperspektiv och besvarar studiens första frågeställning. Det andra temat som ligger till grund för studiens resultat är *Läxor i en skola för alla* och besvarar studiens två andra frågeställningar som fokuserar elevers varierade förutsättningar.

4.4. Tillförlitlighet och pålitlighet

Att tillämpa semistrukturerad intervju som metod anses lämpligt då studien ämnar undersöka lärares resonemang om läxor. Metoden möjliggör att lärares tankar om och förhållningssätt till läxor kommer till uttryck. Genom ett flexibelt förhållningssätt under intervjun, där öppna frågor formulerades samt intressanta synvinklar följdes upp, kunde utförlig och informationsrik empiri samlas in, vilket är en förutsättning för att kunna besvara studiens frågeställningar. Då studiens urvalsgrupp omfattas av lärare med varierad erfarenhet och olika relation till ämnet i fråga, kan flera aspekter och nyanser avspeglas i resultatet. Vidare spelades samtliga intervjuer in, vilket innebär att en noggrann analys av informanternas utsagor kunnat genomföras. Materialet har granskats på djupet genom att jag upprepade gånger lyssnat på intervjupersonernas svar. Inspe-lade intervjuer lämnar mindre utrymme för en förvrängd minnesbild eller omedvetna tolkningar (Bryman, 2011). I resultatet synliggörs informanternas utsagor i form av citat vilket kan öka tillförlitligheten och de överensstämmer, i flera avseenden, med tidigare forskning. Den intervju som genomfördes, men inte spelades in, valdes bort med anledning av att bibehålla studiens tillförlitlighet.

Intervjuerna genomfördes enskilt vilket kan öka pålitligheten då informanternas utsagor inte påverkades av någon annan intervjupersons uppfattningar, som hade kunnat vara fallet i en gruppintervju. Det är inte heller troligt att informanterna svarat oärligt på intervjufrågorna då medverkande i studien var på deras eget initiativ samt att deras identitet i studien skulle komma att avidentifieras. Studiens pålitlighet har också beaktats genom att intervjusamtalen genom-förts utan medveten påverkan av eller avsiktligt engagemang hos intervjuaren. Bryman (2011) menar vidare att kvalitativa undersökningar är svåra att upprepa vilket beror på de sociala kon-texter som råder vid inledningen av en studie. För att andra forskare ska kunna uppnå liknande resultat har tillvägagångssättet beskrivits så noggrant som möjligt.

Med anledning av studiens begränsade urval är dock resultatet inte generaliserbart, vilket kva-litativa undersökningar inte heller har som syfte (Bryman, 2011). I studien avspeglas endast de intervjuade lärarnas resonemang om läxor, vilket innebär att skillnader i utfallet troligtvis kun-nat utläsas om andra lärare i årskurs 1–3 intervjuats, då det förekommer en mängd olika tankar och åsikter om fenomenet läxor. En kvantitativ enkätundersökning hade möjligen inneburit att större generaliserbarhet kunnat appliceras på studiens resultat, men risken hade varit att svaren inte skulle generera lika djupgående och nyanserade svar som i en kvalitativ intervju. Vidare har resultatet delvis analyserats med utgångspunkt i internationell forskning, vilket innebär att viss kritik kan formuleras mot dess generaliserbarhet på läxor i en svensk kontext.

4.5. Etiska överväganden

Med anledning av att denna forskningsstudie involverar människor, har etiska principer beaktats med utgångspunkt i Vetenskapsrådets (2002) fyra huvudkrav. Samtliga informanter har, i enlighet med *informationskravet*, delgetts information om forskningsstudiens syfte och även upplysts om att deltagande är frivilligt samt att de närsomhelst kan avbryta sin medverkan utan att ange orsak. *Samtyckeskravet* har beaktats genom att informanterna, på eget initiativ, valt att medverka i undersökningen och gett skriftligt samtyckte genom att besvara den förfrågan som skickats ut. *Konfidentialitetskravet* innebär att informanternas uppgifter behandlas konfidentiellt. Innan intervjuerna genomfördes informerades alla deltagare om att deras identitet eller skola inte kommer vara möjlig att urskilja i texten. I anteckningar såväl som i denna uppsats har alla medverkande aidentifierats med syftet att värna om deras integritet. All information har skyddats och ingen obehörig har kunnat ta del av materialet. Insamlade data kommer endast användas till forskningens ändamål vilket är i enlighet med *nyttjandekravet*. Efter nyttjande av materialet kommer inspelade intervjuer och transkriberingar att raderas.

5. Resultat och analys

I detta avsnitt presenteras resultatet av de kvalitativa intervjuer som genomförts. Inledningsvis ges en inblick i hur studiens lärare uppfattar läxans funktion och hur de resonerar kring valet av att använda respektive inte använda läxor. Därefter problematiseras detta genom att ställa det i relation till hur de intervjuade lärarna samt tidigare forskning resonerar om elevers olika förutsättningar.

5.1. Läxor och tid

De intervjuade lärarna berättar om läxor i relation till tid utifrån olika aspekter. De talar dels utifrån ett lärarperspektiv och menar att läxor är tid som inte finns och tilldelas som kompensation för tidsbrist. Dels talar lärarna om läxors påverkan på elevers tid då de förväntas genomföra skolarbete på sin fritid.

5.1.1. Läxor som kompensation

Lärarna som använder läxor har en gemensam syn på läxors syfte och är eniga om orsaken till dess förekomst. De uttrycker alla att tiden i skolan är otillräcklig, vilket är varför de tilldelar sina elever läxor. L2 menar att läxor syftar till ”att träna sig på det som man inte hinner med i skolan, det som är mängdträning”. En annan lärare beskriver att hon anser att skolarbetet helst ska hinnas med i skolan och påpekar att alla elever inte har möjlighet att få hjälp hemma, men förklarar samtidigt att skolans resurser inte räcker till: ”Men, vissa saker behöver man träna och traggla och det hinner man inte göra i skolan” (L4). Denna åsikt delas även av L3 som dessutom betonar vikten av att beakta elevernas olika förutsättningar. Hon förklarar att elevers behov av mängdträning varierar och att tiden i skolan inte alltid räcker till för de elever som behöver mycket träning. L3 framhäver vidare att det finns en risk att dessa elevers kunskapsutveckling hämmas om de inte ges möjlighet att träna även hemma:

...de kanske behöver träna det 100 gånger innan det sitter, och det har du inte tid med i en klass. Det går inte. Och då tappar du dem (L3).

Lärarnas resonemang om upplevd tidsbrist stöds av Gu och Kristoffersson (2015) som också menar att tiden i skolan inte räcker till. Det är således tydligt att lärare uppfattar skolans ordinarie undervisningstid som otillräcklig i förhållande till det stoff som ska läras in. Läxornas funktion blir en form av kompensation för tidsbrist eller en förlängning av skolan. Å ena sidan är de ett sätt att utöka tiden för lärande, och en viktig aspekt vad gäller elevers möjlighet att tillgodogöra sig de kunskaper som skolan anser vara väsentliga. Å andra sidan innebär läxor att skolans tid även inskränker på elevernas fritid, vilket delvis innebär andra konsekvenser.

5.1.2. Läxors innehåll

Lärarna som tilldelar läxor uppfattas som medvetna kring sina val av läxornas innehåll och därmed vad de väljer att inskränka elevernas fritid med. Läxorna inbegriper framför allt ämnena

svenska och matematik, och i synnerhet läsning och tabellträning. Lärarna menar att detta är färdigheter som kräver mycket och frekvent övning, annars finns risken att elevernas kunskapsutveckling påverkas negativt:

(Fördelen med läxor) det är att de får mer färdighetsträning. Vi tappar dem inte lika lätt. Det är färdighetsträning som är det viktigaste, att de får tid att lära in på sin nivå (L3).

Även tidigare forskning visar att lågstadielärare upplever läxor i ämnen som språk och matematik som betydelsefulla då de innehåller kunskaper som kräver repetition för att befastas (Gu & Kristoffersson, 2015). Ur ett likvärdighetsperspektiv kan detta tolkas som att lärare i de lägre årskurserna tar hänsyn till elevers lärande, då det är påtagligt att läxorna avser att förse elever med mängdträning som är tidskrävande. Två lärare jämför mängdträningen i skolan med att ta körkort:

Den här mängdträningen, när man tänker på när man ska köra bil och lära sig övningsköra då. Jag kör med min son nu, och det är också samma där, den här mängdträningen, alltså tragglandet som man kan hjälpa till med kan jag tycka då i form av läxa och göra hemma (L4).

Läxor är egentligen samma sak som när du ska lära dig ta körkort. Du måste ha en egen färdighetsträning (L3).

L3 förklarar att körskoleelever måste öva på att köra bil även hemma och menar att körkortet kommer kosta en stor summa pengar om de endast förlägger bilkörningen hos bilskolan. Detta kan även jämföras med andra färdigheter som kräver mängdträning, exempelvis läsning. Om eleverna uteslutande övar läsning i skolan kommer det ta avsevärt lång tid att tillägna sig färdigheten och läsa med flyt, men om träningen även kan förläggas utanför skolan kommer utvecklingen ske allt snabbare och alltså kosta mindre i form av tid. Därför är lärarna tacksamma om eleverna även kan träna hemma. Detta innebär dock att en del av ansvaret överläts till hemmen, vilket Pettersson och Leo (2005) framhåller som en riskfaktor då elevers hemförhållanden kan se olika ut.

Flera av lärarna uttrycker också att färdighetsträning ses som något enkelt för eleverna att arbeta med hemma. De tar således hänsyn till att inte skicka hem eleverna med skolarbete som är svårt eller förvirrande, utan alla elever ska förstå vad de ska göra:

Läxor ska vara kort. Det ska vara enbart en repetition, att befästa kunskap. Det ska inte vara några nya moment där du ska ta reda på saker och ting utan i dem här lägre åldrarna så är det färdighetsträning (L3).

En annan lärare håller med och uttrycker: "Lära sig nytt och svårare områden och gå in på djupet, det tycker jag vi gör i skolan" (L4). Detta stöds av Cooper (2007) som betonar vikten av att lärare utformar läxor som eleverna kan genomföra på egen hand. Då eleverna redan övat på innehållet i skolan och är bekanta med läxans innebörd, kan de arbeta med detta hemma, utan stöd av läraren. Detta resonemang är således ett sätt att undgå den problematik som kan uppstå i samband med läxläsning, exempelvis att alla elever inte har tillgång till stöttning av föräldrar (a.a.).

5.1.3. En skola utan läxor

Av studiens fyra lärare är tre av dem överens om att läxor är oundvikligt om eleverna ska tillägna sig grundläggande kunskaper. De betonar framför allt betydelsen av att upprätthålla läsningen och en lärare ifrågasätter ett läxfritt arbetssätt: ”Om du inte har läxor och inte hinner läsa i skolan, hur gör man då?” (L3). L1 förklarar att de har en avsatt tid för läsning varje dag i skolan:

I skolan har vi ju en stund varje dag där de läser själva. Då går vi ju runt och lyssnar på dem när de läser, och tränar med dem extra och så (L1).

De andra lärarna hävdar dock att de också avsätter tid till läsning varje dag, men att tiden trots det inte räcker till: ”För att lägga in läsning, som många kanske gör då i skolan varje dag, så behöver man ändå läsa mer för att bli en bra läsare” (L2). L4 instämmer med L2 och menar att de tränar läsning i skolan, men att eleverna inte hinner göra det i den utsträckning som krävs för att kunskaperna ska automatiseras. Även om L1 inte har läxor tillägger hon dock att hon påpekar vikten av att läsa hemma för föräldrarna: ”Men det vi naturligtvis säger till föräldrarna, det är läsa, läsa, läsa”. Skillnaden är att hon inte ställer det som ett krav och förväntar sig att alla ska göra det, utan säger det mer som en uppmaning:

Det spelar ju ingen roll om jag kallar det läxa, eller säger att jag vill att alla läser. Då är det ju 75% som gör det, i bästa fall, och de andra gör det inte i alla fall (L1).

L1 menar också att avsevärt mycket tid ägnades åt att administrera läxor, det vill säga utforma, tilldela och följa upp läxorna. Hon anser att den tiden bör avsättas till eleverna och har därför infört ett så kallat utökat schema, vilket innebär att eleverna har lite längre skoldag:

Vi satt och räknade på hur mycket tid vi lägger på att administrera läxor och plocka in dem, rätta dem, göra nya och så. Det var i alla fall två timmar i veckan. Och då tyckte vi att, är det inte bättre att vi sitter med barnen två timmarna. Så vi utökade schemat lite grann. Så varje årskurs har 40 minuter längre skoldag (L1).

Under den utökade tiden menar L1 att de kan stötta eleverna med vad de behöver. Detta kan i sig liknas vid läxläsning eller snarare ett sätt att förlänga skolan, vilket innebär att även L1 upplever samma problematik som de andra lärarna, det vill säga att tiden i skolan inte är tillräcklig. Samtliga lärare för således liknande resonemang om tidsaspekten men har olika lösningar. L1 förser dock eleverna med pedagogisk stöttning, som hon menar att föräldrar kanske inte kan, medan de andra lärarna överlåter en del av ansvaret till eleverna och deras föräldrar.

5.1.4. Läxor stjäl tid

Majoriteten av lärarna menar att allt skolarbete inte hinns med inom ramen för ordinarie undervisningstid och därför behöver förläggas efter skolans slut. Detta innebär att eleverna behöver ägna sig åt skoluppgifter även på sin fritid. Huruvida läxor inskränker på elevernas lediga tid råder det dock skilda åsikter om. L1 förklarar att en av anledningarna till att läxor valdes bort beror på hänsynstagande till elevernas fritid:

De har långa arbetsdagar, barnen. Föräldrarna pendlar ju in till stan, så de kanske är på fritids från klockan 07:00 till 17:00, och det är ju inte ovanligt att de är det (L1).

Hon anser det därför inte vara rimligt att låta barnen sätta sig med skolarbete när de kommer hem, eftersom deras lediga tid inbegriper mycket annat som också ska hinnas med:

Kommer man med båten klockan fem, hämtar sina barn på fritids, och så hem och brassa lite käk, och sen sätta sig och göra läxor. Nej, jag tror inte på det (L1).

Även Westlund (2004) menar att läxor innebär begränsad tid för andra aktiviteter. De anses påverka familjelivet negativt då mycket av familjens lediga tid tillsammans ägnas åt barnens läxor (Leo, 2004). Elever som har långa arbetsdagar kan också uppleva läxor som mödosamma, vilket kan ha en negativ inverkan på deras inställning till skolarbete (Corno, 1996). Dessutom menar L1, att barnen, precis som vi vuxna, vill vara lediga när de kommer hem från skolan:

De här långa arbetsdagarna, är det vettigt att de ska hålla på och jobba på kvällen? Det vill ju inte vi. Även om både du och jag har valt ett jobb som det ingår att man ska jobba på kvällen, men de allra flesta när de kommer hem från jobbet, så vill ju inte de sätta sig för att chefen har bestämt ”ja, nu ska du sitta här i timmar varje eftermiddag och göra läxor, eller göra nånting och läsa på om Volvos bilar” (L1).

En annan lärare framhåller att det är stor variation vad gäller tiden eleverna ägnar åt sina läxor: ”En del kanske det tar en halvtimme för, en del tar det nog tre timmar för” (L2). Hon anser å sin sida att hänsyn tas till elevers individuella förutsättningar genom att inte tidsbegränsa läxläsningen och menar att alla elever ska ges den tid de behöver:

Och en del, det är så, en del är ju... Det räcker att läsa det en gång så kommer man ihåg vad man läst, och en del, som jag, måste kanske läsa det tre gånger för att komma ihåg vad man har läst, på vissa saker. Så att det är så individuellt, så där kan man nog inte tidsbegränsa hur lång tid det ska ta. Kanske man kan, men jag har svårt att se det, att man tidsbegränsar det (L2).

Samtidigt som L2 menar att läxläsningen kan ta tre timmar för vissa elever, anser hon dock att den inte påverkar deras fritid. Hon ser det snarare som positivt att eleverna använder en del av sin tid till att utvidga sitt lärande:

Nja, påverkar och påverkar... Ja de har fått använda en del utav sin tid till att lära sig mer, [...] det tycker jag är positivt att man använder den tiden en liten stund på eftermiddagen, det är inte så många timmar ändå som det handlar om. Det är ju inte varje dag heller som man behöver läsa. Så jag tycker inte att det är... Jag kan inte säga att det är en påverkan när du gör dig ett val för att utbilda sig. För de hinner med sin fritid ändå, sina aktiviteter som de gör. I och med att jag har sån lång framförhållning med läxorna, där kan föräldrar tillsammans med sina barn planera upp när de har aktiviteter och när de kan göra läxan (L2).

Här ges läxan en innebörd som liknar det Hellsten (1997) benämner som arbetsprestation, det vill säga att elever förväntas läsa läxor då de är ett integrerat inslag i skolan och en del av elevers utbildning. Läxorna anses inte påverka elevers fritid eftersom de är något som hör skolan till. I kontrast till detta, resonerar L1 om elevers fritid likt Hellsten (a.a., s. 214) som påpekar att läxor och skolarbete ses ”som artskilt från andra slag av arbetsuppgifter”. De båda ifrågasätter varför

barns och vuxnas arbete betraktas som åtskilda företeelser och varför barn förväntas fortsätta arbeta när skolan slutar, medan de flesta vuxna kan ta ledigt efter avslutat arbete (a.a.).

L3 har ett delvis annat perspektiv på läxor i förhållande till elevers fritid. Till skillnad från L2 anser L3 att läxor ska tidsbegränsas, och menar å sin sida att det är ett sätt att ta hänsyn till elevernas rätt till vila och återhämtning. För att inte begränsa elevernas fritid förklarar hon att läxläsningen inte ska ta mer än 10 minuter per dag, och att läxorna är felaktigt utformade om de överskrider denna tidsgräns:

Läxorna ska ta så lite tid så de ska inte påverka deras fritid. De orkar kanske 10 minuter, och det är vad det tar att läsa, [...] kunna klara av att skriva 10 ord eller träna på tvåans multiplikationstabell. Det är rimligt (L3).

Svårigheten uppstår i att tid som ägnas åt läxor, men också skolarbete överlag, kan variera så mycket bland olika elever. Elevers olikheter anses beaktas genom läxor som kan tillgodose dem med den tid de behöver å ena sidan, medan elevers fritid ses som en viktig återhämtning, i synnerhet för de elever som upplever skolarbete som energikrävande, å andra sidan:

Och det märker man ju i skolan, en del skriver ju ett A4 på jättekort tid och en del får ner tre rader och är inte färdiga när lektionen är slut. Så just den tiden där, det är ju svårt att veta. Det är ju klart, alltså de som har svårt, behöver mycket träning. Men samtidigt så, de som behöver mycket träning, det är ju de som har störst motstånd. Och ska då föräldrarna behöva stå med piskan och säga ”Nu måste du göra det! Nu, nu, nu! Skriv nu, du får inte gå ut och leka förrän du har gjort det!” (L1).

L1 menar att de istället behöver ägna den lediga tiden åt saker de är bra på: ”Hoppa studsmatta eller... Ja, hänga i soffan och vila sin hjärna”.

Av detta resonemang framgår det att tidsaspekten är problematisk i förhållande till elevers olika förutsättningar, då läxor dels kan gynna elever som behöver lång tid på sig, dels missgynna elever som redan ägnar mycket tid åt skoluppgifter. Valet att inte använda läxor kan bero på den sociala orättvisa tidigare forskning menar att läxor kan innebära. Läxor anses öka klyftan mellan olika elever då de gynnar redan studiemotiverade elever, medan de kan missgynna elever som har svårigheter eller lägre studiemotivation (Gu & Kristoffersson, 2015). L1 ger också uttryck för att föräldrar kan uppleva det problematiskt att tvinga sina barn att läsa läxor. Detta stöds av Leo (2004) som menar att läxor, i många hem, är orsaksbärare till konflikter om barnen upplever skolrelaterade svårigheter. En fritid utan läxläsning kan således vara av avgörande betydelse för elevers lust till lärande, men också en familjesituation utan onödiga konflikter.

5.2. Läxor i en skola för alla

Mot bakgrund av skolans kompensatoriska uppdrag, ska alla elever kunna genomföra läxarbetet på lika villkor, oavsett hur deras individuella situation ser ut, vilken bakgrund de har eller hur mycket stöttning de ges. Givet att lärarna anser att ordinarie undervisningstid är otillräcklig och att lärande därför behöver ske även efter skoltid, resonerar de om olika sätt att beakta elevers olika förutsättningar.

5.2.1. Elevers hemförhållanden

L1 berättar om ett uttryck som fångat hennes uppmärksamhet och som hon tycker beskriver läxor bra: ”Det finns inget så segregeringande som läxor”. Hon anser att likvärdighet i läxläsningen inte kan säkerställas med anledning av elevers varierande hemförhållanden:

Som man vet så finns det ju alla sorters familjer överallt. Men man tänker på de här som har föräldrar som, alltså allt ifrån de som jobbar dygnet runt och bara tänker på karriären, eller de som bara ska ha en snygg kropp och tränar dygnet runt. Eller de som inte har förmågan för de har haft ett helvete i sin skola. De som dricker, tar droger, som har ett annat språk. Alltså vi har ju hela, hela skalan. Och de flesta kanske vill sina barn väl, men de har inte förmågan eller inte tiden, inte orken (L1).

L1 nämner också Covid-19 och jämför elevers förutsättningar att klara av skolarbete hemma. Hon jämför barn som är trångbodda och har föräldrar med låg utbildningsnivå eller arbeten de måste pendla till, med barn vars föräldrar kan sitta hemma och arbeta på distans. Det förekommer alltså många olika familjekonstellationer som kan påverka elevers förutsättningar att läsa läxor och L1 menar att elever med problematiska hemförhållanden missgynnas av läxor. Hon har därför valt bort läxorna av hänsynstagande till elevers olika situationer.

Även tidigare forskning visar att läxor kan innebära en problematik då elevers familjesituation varierar. Cooper (2007) och Westlund (2004) framhåller, likt L1, att läxor kan öka redan befintliga skillnader mellan hög- och lågpresterande elever och således bidra till ökad segregation. Corno (1996) påpekar att läxor kan bli en tung börda för trångbodda familjer eller hushåll vars ekonomi är begränsad och Cooper (2007) samt Westlund (2004) menar att föräldrars utbildningsnivå påverkar elevers förutsättningar att läsa läxor. Om alla elever ska tillhandahållas en likvärdig utbildning, krävs det att lärare har en tydlig uppfattning om varje enskild elevs förutsättningar. Dock framgår det av L1 och tidigare forskning att många olika aspekter kan behöva tas hänsyn till, vilket utgör en svårighet i arbetet med läxgivning.

De andra lärarna framstår också som medvetna om variationen i elevers hemförhållanden och dess implikationer, men kompenserar för dessa skillnader på ett annat sätt i jämförelse med L1. L3 berättar att orsaken till att vissa elever inte genomför sina läxor kan bero deras familjesituation och förklarar att det kan vara svårt att veta hur den ser ut:

Ja, det finns ju föräldrar som själva är analfabeter. De tycker att deras barn läser väldigt bra, därför att de själva inte kan läsa. Föräldrar som inte har tid, föräldrar som inte mår bra. Och då får man ju anpassa sig naturligtvis. Det är klart att man inte kan kräva vad som helst av en förälder som inte har förmågan (L3).

Konsekvensen blir, enligt L3, att skolan får ta ett större ansvar och lägga ner mer tid på att hjälpa barnet. L4 nämner också att familjeförhållanden kan variera i olika områden och menar att läxor kan innebära en problematik för elever som inte får stöttning hemifrån:

Om det är några då som inte gör sina läxor och inte får stöttning, det är klart, då blir det ju inte så mycket hjälp med att ha det. Så att då får man försöka göra det i skolan, och det är klart, det kan jag tänka mig att det är olika i olika områden, hur det ser ut, familjeförhållanden och så (L4).

Likt L3 är hennes lösning att erbjuda desto mer hjälp i skolan. Hon förklarar också att eleverna i hennes klass får den stöttning de behöver, men att klasser, där situationer ser annorlunda ut, kanske får ha ett annat upplägg. Det kan tolkas som att L4 skulle övervägt att slopa läxorna om många elever har sämre förutsättningar att läsa läxor hemma eftersom det inte skulle finnas tid till att hjälpa alla i skolan.

5.2.2. Föräldrars medverkan

Lärarna uppfattar föräldrars involvering i elevernas läxläsning på olika sätt. En lärare menar att föräldrar inte är pedagoger, medan en annan lärare hävdar att föräldrar ska ha rollen som förebild och inte lärare. En tredje lärare uttrycker att föräldrar ska anpassa sin roll efter barnens behov och en fjärde lärare anser att elever helst ska klara av läxorna på egen hand.

L1 uttrycker en problematik med föräldrars involvering i barnens läxläsning och menar att de inte är utbildade lärare och har det pedagogiska perspektivet: ”Jag menar, vi är ju utbildade pedagoger, det är ju inte deras föräldrar, i alla fall inte de flesta”. Hon anser att det finns en risk att föräldrar tröttnar på att förklara för sina barn och istället säger vad det rätta svaret är eller vad barnet ska skriva.

Av tidigare forskning framgår det att föräldrar ibland upplever en svårighet i att stötta sina barn på ett lämpligt sätt (Cooper, 2007). Elevers lärande påverkas negativt i de fall föräldrar hjälper sina barn genom att ständigt instruera dem eller korrigera läxuppgifterna (Pressman m.fl., 2015). Om så är fallet förlorar läxan sin funktion, vilken är att på något sätt förse elever med ett lärandetillfälle. Lärare behöver därför kunna säkerställa att det är eleverna som genomför läxan och inte någon annan, eftersom det påverkar lärarens uppfattning om elevernas befintliga kunskapsnivå.

L3 berättar att det förekommer tillfällen då elevers föräldrar gör läxan åt dem. Hon betonar dock vikten av att utforma läxor som ger elever möjlighet att träna på innehåll som de har påbörjat sin kunskap inom: ”Där får man ju som pedagog vara ansvarig så att man ger rätt typ av läxa så att det inte blir det här att det är så svårt så att någon annan gör det åt dem”. Hon anser således att läxor helst ska utformas på ett sätt som inte kräver föräldrars hjälp. Hon pekar dock på samarbetet med föräldrarna som en viktig aspekt i läxarbetet och betonar att föräldrarna har en betydelsefull roll i läxläsningen. Hennes perspektiv på föräldrars medverkan är att de ska ha en stöttande roll snarare än en pedagogisk:

Vi har ju många föräldrar som inte kan svenska, och då säger vi ”men du ska ändå sitta jämte ditt barn, för du visar ditt intresse. Visar hur viktigt du tycker det är att ditt barn läser” (L3).

Föräldrarnas roll är således inte att agera pedagoger, utan som en förebild för sina barn och L3 förklarar att det handlar mer om att bekräfta och berömma barnen än att hjälpa dem rent kunskapsmässigt. Hon menar att barn ser upp till sina föräldrar och att deras bekräftelse betyder mer än det beröm skolan kan ge.

Det förefaller att L3, i likhet med Hellsten (1997) och Van Voorhis (2011), anser att läxor kan bidra till stärkta familjerelationer och att föräldrar har en viktig roll i att förmedla betydelsen av skola och utbildning. Detta synsätt på föräldrars roll i relation till läxor innebär alltså att aspekter som språklig förmåga eller utbildningsnivå inte begränsar elevers möjligheter att lyckas med läxläsningen, förutsatt att läxorna utformas på rätt sätt. Däremot anser L3 att det är positivt om föräldrar har möjlighet att hjälpa till, men att det, av skolan, inte kan förväntas eller ställas som krav då lärare inte alltid är medvetna om deras situation. L3 menar vidare att ju fler som kan få stöttning och hjälp hemma, desto mer tid kan skolan lägga på de barn som inte får stöttning överhuvudtaget.

L4 resonerar likt L3 och förklarar att läxorna ska vara utformade med ett, för eleverna, bekant innehåll som inte består av nya eller svåra moment. Hon anser också att eleverna, i största möjliga mån, ska vara självgående i läxläsningen och klara av läxorna på egen hand:

Ja, jag tycker att barnen ska klara det så mycket som möjligt själva. Sen, det är klart, viss stöttning och någon som lyssnar då när man ska läsa högt är bra. Men att ja, det ska ju liksom vara så att barnen är självgående, ja, så mycket som möjligt (L4).

Både L3 och L4 får stöd av Cooper (2007) i sina resonemang som också betonar att lärare ska vara sparsamma med läxor som kräver föräldrars hjälp. Om eleverna kan genomföra läxorna självständigt undviks problematiken kring föräldrars stöttning som annars kan orsaka att alla elever inte ges lika möjlighet att gynnas av läxor. Däremot är det viktigt att vara medveten om att även andra aspekter kan komma att påverka hur väl elever kan tillgodogöra sig läxläsningen.

L2 har en delvis annan syn på föräldrarnas roll vid läxläsningen och berättar att det beror på barnens behov:

Den rollen som deras barn behöver ha, tycker jag. De ska vara delaktiga, till exempel att de hjälper dem med när det är engelskaglosor, att de säger på svenska eller engelska, och den eleven skriver eller säger på andra språket. Och likadant hjälpen i tragglandet med multiplikationstabeller. Läsläsningen och svara på frågorna tycker jag inte att föräldrarna behöver hjälpa sina barn med (L2).

Detta förutsätter dock att föräldrarna är tillgängliga och kan ge den stöttning deras barn anser sig behöva, vilket den tidigare forskningen menar är en problematik. Alla elever får inte stöttning hemifrån (Gu & Kristoffersson, 2015) och Pettersson och Leo (2005) samt Cooper (2007) framhåller att föräldrars arbetstid ökar vilket kan innebära mindre tid till barnens läxor. L2 förklarar däremot, till sitt försvar, att elever som inte får stöttning hemma blir hjälpta i skolan, vilket är ett sätt att kompensera för elevers olika förutsättningar.

Vidare betonar L3 vikten av ett gott samarbete med föräldrarna. Då föräldrar indirekt involveras i barnens läxor, är utvecklingssamtal ett sätt att beakta även deras synpunkter. Under samtalen kan läxläsningen diskuteras och lärarna kan ta reda på elevernas förutsättningar att läsa läxor hemma:

Man träffas på utvecklingssamtal, så pratar man ju oftast om hur det går med läxor och sådär... (L4).

Och är det så att (föräldrarna) ”nej, men vi hinner inte med det, vi har det så och så i familjen”, det kan ju finnas sjukdomar, det kan finnas allt möjligt som gör att de försöker men det fungerar inte. Då vet vi det, då får vi ju ta hänsyn till det. För en läxa ska ju inte vara en bestraffning, det här måste alla göra, utan det är ändå på individnivå, att vi får ta hänsyn (L3).

De berättar att de brukar fråga föräldrarna hur de tycker läxläsningen fungerar, om de anser att mängden läxor är rimlig och även hur lång tid eleverna lägger på läxorna. Med samtalet som utgångspunkt kan lärarna, vid behov, anpassa läxorna.

5.2.3. Alla elever är olika

Upptill att hänsyn tas till olika hemförhållanden och föräldrars stöttning, behöver lärare också beakta elevers olikheter, exempelvis variation i språkförmåga och koncentrationsförmåga. Vissa av lärarna resonerar kring läxor utifrån elevers olika språkerfarenheter. L4 berättar att hennes erfarenhet av elever som inte lämnar in sina läxor eller upplever de som svåra, ofta kan kopplas till elevernas etniska bakgrund:

Ja, det har ju oftare varit barn som har föräldrar som... Nåt annat land kanske, kommer hit som nyanlända eller ja, de (eleverna) kan ju vara födda här men föräldrarna kanske har ett annat ursprung. Kanske lite fler där, sen är det klart att det finns undantag alltid. Men där kanske man ser ett litet mönster, ja (L4).

L2 anser också att elever med annat modersmål kan uppleva läxorna som svåra. Båda lärarna förklarar att läxläsningen då får anpassas och att eleverna kan få stöttning av studiehandledare och speciallärare. L3, som har erfarenhet av andraspråkselever, verkar dock inte dela denna uppfattning. Hon menar visserligen att det finns elever som inte gör sina läxor, men kopplar detta till familjesituationen snarare än språket.

Att några av lärarna upplever språket som en bidragande faktor till minskad läxläsning kan bero på det Pressman m.fl. (2015) samt Rønning (2011) konstaterat i sin forskning. De menar att föräldrar som inte talar majoritetsspråket kan uppleva stress över barnens läxor och att detta kan bidra till ökade konflikter. Detta kan grunda sig i att elever och föräldrar som har ett annat modersmål kan ha svårare att uppfatta läxors innehåll. Det ställer dock desto högre krav på att lärare utformar läxor som alla elever kan genomföra, oavsett språkförmåga.

Vidare uttrycker L2 att det finns elever som inte gynnas av att bli hemskickade med skolarbete eftersom hemmiljön innebär olika distraktioner. Elever som har den kunskapsmässiga förmågan att klara läxorna kan dock uppleva miljömässiga svårigheter, vilket kan påverka deras koncentration och förmåga att läsa läxor:

Däremot så finns det en del som lättare tar och gör andra saker om det erbjuds än att göra läxorna. En del behöver stöttning från sina föräldrar och det får de inte alltid och då har de inte gjort läxan. Fast de kan göra det själva, för det är inte, eftersom det inte är svårare än vad vi jobbar med i skolan, det är inga nya moment som de gör hemma, men de behöver ändå ha stöttnen, för att de ska kunna få det, och det är inte alltid alla får det alla gånger (L2).

Det är således inte enbart olika hemförhållanden som kan inverka på elevers möjlighet att gynnas av läxor, utan även en aspekt som att elevers hemmiljö skiljer sig från skolans är av betydelse. En individuell faktor som koncentrationsförmåga blir därför ytterligare en aspekt att ha i åtanke vid utformning av läxor. L4 uttrycker också att elever med andra typer av svårigheter kan uppleva läxarbetet påfrestande, men att läxorna ska anpassas efter elevernas kunskapsnivå:

Sen, det är klart, barn som har lite extra svårigheter, kanske har något funktionshinder eller är svagt begåvade, det är klart då blir det också svårt i vissa lägen där, ja. [...] det kan ju vara så att en del behöver mycket enklare uppgifter, och har andra läsläxor. Och så får de kanske hjälp med att höra berättelsen om vi tar till exempel läseboken här då. De har en egen text de ska läsa och sen att de får höra läsläxan av någon som läser upp den åt dem, bara för att de ska ha hört innehållet i alla fall, men sen själva läsningen blir för svår att läsa själv då, så får det bli ibland (L4).

Samma perspektiv finns även i matematiken där läxorna är anpassade på så vis att alla elever tränar på olika tabeller, några på multiplikation och andra på addition och subtraktion 0–10. L2 ger ett liknande exempel och menar att elever med skrivsvårigheter kan få hjälp av sina föräldrar att skriva ner sina tankar. Detta förutsätter dock att eleverna har föräldrar som har möjlighet att ge den typ av stöttning som efterfrågas.

5.2.4. Elevers inställning

Lärarna är överens om att elevernas erfarenheter av läxor mestadels är positiva och att nästan alla upplever det som roligt. De anser alltså att det är få elever som är emot läxor, och att de snarare, precis som föräldrarna, ber om mer läxor:

De vill ju oftast ha mer läxor hela tiden och säger att de vill göra mer och mer. De gillar läxor [skrattar]. [...] och så har man glömt att lägga in läxan eller sådär kanske någon gång och då är de genast där och påpekar det att ”nu har du minsann glömt här”. Så att, jodå, de påminner allt om de inte får någon läxa. Det är viktigt (L4).

När man träffar dem i första klass, så frågar man ”Vad vill du lära dig i skolan?”, då är det väldigt vanligt att de säger att de vill ha läxa för det har de ju, som sagt var, hört talas om [skrattar]. Så det är någonting de tydligen har drömt om (L3).

90% tycker nog att det är roligt, 10% tycker inte det är roligt, skulle jag säga (L2).

Rosárioa m.fl. (2018) menar att elever upplever läxor som meningsfulla om de relaterar till ett undervisningshåll. Detta kan vara en orsak till att studiens lärare uppfattar sina elever som positiva till läxor, då de tidigare uttryckt att läxorna är repetitiva i sin karaktär och inte behandlar nya moment. Det kan också vara som Hellsten (1997) påpekar, att läxorna stärker elevidentiteten. Då endast barn i skolan har läxor, markerar eleverna, genom läxorna, att de inte längre är förskolebarn. De blir således ett sätt att identifiera sig som skolelev, vilket kan förklara elevernas positivitet till läxor. I de fall det finns en uttryckt vilja hos eleverna att utföra skolarbete hemma och de visar uppskattning och engagemang gentemot läxor, kan lärarnas läxgivning betraktas som ett sätt att tillgodose elevernas intressen och behov, vilket vidare kan främja deras lärande.

Däremot innebär arbete med läxor att tid tas från elevernas fria tid, vilket kan vara en orsak till att L2 berättar om vissa elever som uppvisat motvilja till läxor när de tilldelats läxor över lov, till exempel läsbingo. För att hantera detta använder lärarna olika strategier för att skolans tid ska kunna ta upp en del av elevernas fritid. L2 berättar att hon försöker motivera eleverna genom att de får en liten belöning när de har genomfört läxan:

Men det har jag haft som uppmuntran, när det har varit ledighet och man har gjort (läxor). Det är några tillfällen där de har fått någonting. De fick en studsboll en gång, de som hade gjort (läxorna), som då kan göra att de bara är aktiva på rasterna. Men ja, som sagt, det motiverar inte alla (L2).

L2 förklarar också att hon försöker motivera eleverna genom att understryka vikten av att befästa vissa kunskaper för att kunna tillgodogöra sig undervisningen även längre fram. Hon anser således att elevers inställning är en viktig aspekt att beakta för att eleverna ska se en mening med att göra läxorna, men förklarar att hon upplever det svårt att motivera elever som inte vill göra läxor:

Nej, alltså det är jättesvårt, för man är ju inte där hemma hos dem heller och kan hjälpa dem och motivera dem. Nej, det är svårt att motivera måste jag säga (L2).

L3 ger, i likhet med L2, uttryck för vikten av att bekräfta elevernas prestationer och berättar att elever som behöver intensivläsning får välja ett klistermärke som belöning när de gjort läxan, som ett bevis på deras arbetsinsats. Hon menar att eleverna är stolta när de kommer till skolan och ska läsa upp sin text vilket läraren bör uppmärksamma för att de ska fortsätta uppleva läsläxan som rolig. Uppföljning och visat intresse är således viktiga förutsättningar för att eleverna ska se läxarbetet som meningsfullt och L3 påpekar även betydelsen av att läxor ska stärka elevernas självförtroende:

Det viktigaste i läxorna också, det är inte bara att man ger, utan barnet måste få bekräftelse. Du måste vara intresserad utav det arbete som barnet har lagt ner då, alltså tränat hemma. Du måste lyssna på det. [...] Barnet måste ju få känna att det kan någon gång, och ger man för svåra uppgifter i läxa, då kan ju inte barnet. Då har det ju inget självförtroende. Då gömmer de böckerna, de säger hemma att de redan har gjort läxan, de börjar ljuga (L3).

Ett annat sätt att främja elevernas lust att lära menar L2 är att beakta elevernas åsikter om läxorna och låta deras önskemål få inflytande över läxornas utformning. Hon berättar att eleverna uppskattade att läsa faktatexter om djur och valde, med hänsyn till detta, att byta ut den traditionella läseboken som de brukar ha. Eleverna gav uttryck för att läsningen blev roligare och mer intressant och L2 såg detta som positivt eftersom de blev inspirerade till att läsa mer och varierade texter. På samma sätt tar hon hänsyn till det eleverna upplever som svårt. Hon tar engelskaglossorna som exempel och berättar att de, enligt många elever, var svåra, vilket hon beaktade genom att lägga in fler övningsstillfällen i skolan.

Att lärarna försöker få eleverna att se en mening med läxorna är, mot bakgrund av tidigare forskning, positivt, eftersom elever som saknar studiemotivation kan missgynnas av läxor (Gu & Kristoffersson, 2015). Dessa strategier kan dock betraktas som ett sätt att ta hänsyn till elevers olika förutsättningar å ena sidan, men också ett sätt att rättfärdiga läxor på bekostnad av elevers fria tid å andra sidan.

6. Diskussion och slutsats

Denna del inleds med att sammanfatta de huvudsakliga resultaten. Därefter diskuteras dessa utifrån studiens frågeställningar och även i förhållande till tidigare forskning. Sedan ges en övergripande slutsats samt reflektioner kring pedagogiska implikationer. Avsnittet avslutas med förslag på vidare forskning.

6.1. Sammanfattning av resultat

Studien syftade till att undersöka hur ett urval lärare resonerar kring läxor i relation till elevers olika förutsättningar. Resultatet visar att majoriteten av lärarna tilldelar läxor på grund av elevers behov av mängdträning. Detta är dock tidskrävande och då ordinarie undervisningstid inte räcker till, behöver en del av träningen även förläggas efter skolans slut. Anledningen till att elever inte skickas hem med skolarbete, menar en lärare beror på elevers ojämlika förutsättningar att gynnas av läxarbete samt deras behov av vila och fritid. Av resultatet framgår det också att lärarna anser att de flesta eleverna har goda förutsättningar att klara av läxorna, men att problematiska hemförhållanden kan kompenseras genom att erbjuda mer hjälp i skolan. Huruvida föräldrar ska hjälpa sina barn med läxorna råder det dock skilda åsikter om, men ett återkommande resonemang är att eleverna helst ska kunna genomföra läxorna självständigt.

6.2. Resultatdiskussion

Studiens lärare har olika förhållningssätt till läxor vilket kommer till uttryck genom deras varierade resonemang om läxans innebörd. Å ena sidan betonas elevers lärande, å andra sidan anses elevers fritid desto viktigare. Ett återkommande dilemma är dock att skolans tid inte räcker till.

Lärarna som använder läxor beskriver att deras huvudsakliga syfte med att tilldela läxor är att ge elever möjlighet till mängdträning. Dessa resonemang stämmer väl överens med tidigare forskning som visar att yngre elevers läxor främst syftar till färdighetsträning och repetition (Cooper, 2007; Van Voorhis, 2011; Gu & Kristoffersson, 2015). Detta indikerar att lärare i de lägre årskurserna upplever ett behov av att använda en sådan läxa och att den fyller en viktig funktion, samtidigt som det pekar på att skolans ordinarie undervisningstid är otillräcklig i förhållande till det innehåll som ska läras in. Lärarna menar att vissa färdigheter kräver mängdträning vilket tar mycket tid i anspråk, därav läxornas betydelsefulla funktion. De framhåller att läxor är en förutsättning för lärande och betonar att de är av särskild betydelse för elever som behöver mer tid till lärande än den som ges i skolan. Deras perspektiv på läxor är således att de är ett nödvändigt komplement som kompenserar för tidsbristen, vilket innebär att en skola utan läxor inte anses vara ett alternativ. Samtidigt innebär detta att skola och läxarbete inskränker på elevers fritid.

Resultatet visar också, i kontrast till detta, att elevers behov av fritid kan vara en orsak till att läxor bortprioriteras. Läraren som inte använder läxor anser det obefogat att låta elever med

långa arbetsdagar fortsätta arbeta, i form av läxläsning, även efter avslutad skoldag. Hon ifrågasätter, likt Hellsten (1997, s. 215), varför ”elever ses med andra ögon än vuxna människor och barns arbetstid betraktas på ett annat sätt än vuxnas”. Hon påpekar också, med stöd av Gu och Kristoffersson (2015), att särskild hänsyn bör tas till elever som redan upplever skolrelaterade svårigheter, då de kan missgynnas av ytterligare skolarbete.

Sammantaget kan det konstateras att lärarna resonerar om läxor i förhållande till elevers olika förutsättningar på skilda sätt. Likt skolans kompensatoriska uppdrag har de intervjuade lärarna som avsikt att ta hänsyn till och beakta elevers olika förutsättningar, men gör det genom att anta olika perspektiv. Svårigheten uppstår i att läxor dels kan tillgodose elevers behov av mycket träning, dels missgynna elever som redan ägnar mycket tid och träning åt skoluppgifter. Om lärare inte tilldelar läxor till elever som behöver mycket tid till att befästa kunskaper och ordinarie undervisningstid är otillräcklig, hur ska eleverna då ges möjlighet att nå målen? Är läxor då ett sätt att upprätthålla likvärdighet inom skolan och ge elever lika villkor att tillgodogöra sig undervisningen? Eller är det snarare, som Gu och Kristoffersson (2015) beskriver, att elever som redan upplever skolarbete som en belastning, kan få minskad motivation och lust att lära om skolan fortsätter även när de kommer hem? Är läxor då ett sätt att motverka likvärdighet och segregera elever då läxor endast gynnar de som är studiemotiverade?

Intresseväckande nog visar även resultatet att en lärare, trots att hon inte använder läxor, upplever samma problematik som de andra lärarna, det vill säga att läroplanens innehåll inte hinns med inom ramen för dem, i skolan, förlagda timmarna. Hon kompenserar dock för denna tidsbrist genom att använda ett så kallat utökat schema, vilket innebär att eleverna har lite längre skoldag men att de är lediga när de kommer hem. Det kan uppfattas problematiskt att samtliga av studiens lärare är överens om att skolans tid är otillräcklig. Även om läxor eller utökade scheman är lösningar på de problem som uppstår i samband med elevers behov av mängdträning, är det samtidigt ett väletablerat dilemma som lärare ständigt tampas med. Avsaknaden av läxor i skolans styrdokument kan följaktligen tolkas som att utbildningens mål bör kunna nås inom den ordinarie undervisningstiden, men studiens resultat och tidigare forskning indikerar att detta är en svårighet i praktiken (Gu & Kristoffersson). En förklaring kan vara att styrdokumenten ställer för höga krav på innehåll i förhållande till den tid lärare har till förfogande. Kanske borde den obligatoriska skoltiden förlängas så den inbegriper den tid som krävs för att alla elever ska ges möjlighet att uppnå målen. En annan förklaring kan härledas ur en av informanternas svar på vad läxor är: ”en slentrian” (L1). Kanske är det som Hellsten (1997) påpekar, att läxor tillmätts ett högt värde och därför inte ifrågasätts.

Vidare redogör den tidigare forskningsgenomgången för ett antal aspekter att beakta vid utformning av läxor, bland annat att elevers hemförhållanden kan variera och att alla elever inte har möjlighet till stöttning från föräldrar (Pressman m.fl., 2015). Dessa aspekter är en anledning till att en av studiens lärare valt att inte arbeta med läxor. Hon menar att läxor segregerar elever vilket även stöds av Cooper (2007) och Westlund (2004) som framhåller att läxor kan öka den redan befintliga skillnaden mellan låg- och högpresterande elever. Det framgår även att de andra lärarna är väl medvetna om och har reflekterat kring läxor i förhållande till elevers olika förutsättningar. De har förståelse för att alla elever inte kan läsa läxor på lika villkor, men bemöter

denna insikt på olika sätt. Den största skillnaden mellan lärarna är att L1, som inte använder läxor, anser att läxors negativa aspekter överväger de positiva, medan de andra lärarna hävdar motsatsen. De anser att läxors positiva aspekter kan få inflytande genom att kompensera för dess nackdelar. De nämner olika sätt att väga upp för dessa skillnader i elevernas förutsättningar, bland annat genom att tilldela läxor vars innehåll är lätt och bekant för eleverna. Om de kan utföra läxorna på egen hand, ställs inga krav på stöttning av föräldrar. Ytterligare ett sätt att kompensera för de kritiska aspekter som framkommer av tidigare forskning, menar lärarna är i likhet med det Gu och Kristoffersson (2015) benämner som läxläsningstillfällen i skolan. I de fall lärarna inte kan säkerställa att alla elever kan tillgodogöra sig läxläsningen på lika villkor, menar de att skolan får ta ett ökat ansvar och hjälpa barnen mer i skolan. Detta är dock intresseväckande då orsaken till att lärarna tilldelar läxor beror på att tiden i skolan inte räcker till. Därtill kompenserar de för elever som inte får hjälp hemma, eller av andra anledningar inte klarar av läxarbetet, med att hjälpa barnet i skolan. Frågan är hur denna tid finns till förfogande om läxornas ursprungliga syfte grundar sig i tidsbrist. Kanske är det som L4 uttrycker, att det är en fungerande lösning när de flesta elever har goda förutsättningar att genomföra läxläsningen hemma, men att en annan strategi kan behövas i en klass där flera elever inte anses ha gynnsamma förutsättningar.

6.3. Slutsats

Likt genomgången av tidigare forskning, visar resultatet av denna intervjuundersökning att läxor innebär både möjligheter och begränsningar i praktiken. I enlighet med Westlunds (2004) definition verkar läxan vara en ”svårfångad hybrid” som befinner sig i ett gränsland. Läxor kan främja såväl som missgynna elevers lärande och de kan anses inskränka på elevers fria tid samtidigt som de kan betraktas som en integrerad del av skola och utbildning. Å ena sidan kan föräldrars stöttning vara av betydelse, å andra sidan betonas vikten av att elever kan genomföra läxorna på egen hand. En slutsats som kan dras av detta är att läxor inbegriper flera berörda parter och medför en rad olika aspekter som lärare behöver ta hänsyn till. Läxor är således inte ett oproblematiskt komplement att införa i undervisningen, utan befinner sig i en komplex kontext som, av läraren, kräver medvetenhet, reflektion och omsorgsfullt övervägande kring alla positioner som gör sig gällande – skola, hem, arbete, fritid, uppgift, tid, individ och kollektiv (Westlund, 2004).

6.4. Pedagogiska implikationer

Ett av skolans viktigaste uppdrag är att förse elever med en likvärdig utbildning. All undervisning, liksom läxor, ska således anpassas efter elevers olika behov och förutsättningar. Läxor innebär dock att delvis andra aspekter behöver beaktas då de, till skillnad från övrig undervisning, är avsedda att läsas i en miljö där elevers hemförhållanden och möjlighet till stöttning varierar. Det är därför varje lärares ansvar att alltid ställa läxor i relation till den aktuella elevgruppens förutsättningar. Läxor kan mycket väl utgöra ett betydelsefullt komplement om de uppskattas av både elever och föräldrar, vilket framgår av denna studiens resultat. Samtidigt kan läxor även betraktas som en inrotad tradition, en slentrian som inte ifrågasätts. Detta visar

på vikten av att upprätthålla en diskussion om läxor, dels på en generell nivå, dels på individnivå. De intervjuade lärarna har bidragit med att fördjupa min förståelse för läxors komplexitet och deras resonemang kommer finnas i åtanke när jag, i min framtida yrkesprofession, ska besluta om, och i sådana fall, hur jag vill arbeta med läxor.

6.5. Vidare forskning

Denna studie synliggör hur några lärare resonerar kring läxor i förhållande till elevers olika förutsättningar. Under arbetets gång har dock ytterligare intressanta synvinklar och aspekter av ämnet i fråga uppkommit. Majoriteten av studiens lärare anser att läxor är en ytterst viktig förutsättning för elevers lärande och kan, av den anledningen, inte föreställa sig en skola utan läxor. Mot bakgrund av detta är vidare forskning om ett läxfritt arbetssätt av intresse, då detta kan bidra till en fördjupad förståelse för hur lärare som arbetar utan läxor bemöter den problematiken. Det framgår också av studien att lärarna uppfattar elevers såväl som föräldrars attityder gentemot läxor som övervägande positiva, vilket ger upphov till att i framtida studier undersöka hur väl dessa uppfattningar överensstämmer med elevers och föräldrars egna utsagor.

Referenser

- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Cooper, H. (2007). *The Battle Over Homework: Common Ground for Administrators, Teachers, and Parents*. Thousand Oaks, California: Corwin Press.
- Cooper, H., & Valentine, J. C. (2001). Using Research to Answer Practical Questions About Homework. *Educational Psychologist*, 36(3), 143-153. DOI: 10.1207/S15326985EP-3603_1
- Corno, L. (1996). Homework Is a Complicated Thing. *Educational Researcher*, 25(8), 27-30. DOI: 10.3102/0013189X025008027
- Epstein, J. L., & Van Voorhis, F. L. (2001). More Than Minutes: Teachers' Roles in Designing Homework. *Educational Psychologist*, 36(3), 181-193. DOI: 10.1207/S15326985EP-3603_4
- Forsberg, L. (2007). Homework as serious family business: power and subjectivity in negotiations about school assignments in Swedish families. *British Journal of Sociology of Education*, 28(2), 209–222. DOI: 10.1080/01425690701192695
- Gu, L., & Kristoffersson, M. (2015). Swedish Lower Secondary School Teachers' Perceptions and Experiences Regarding Homework. *Universal Journal of Educational Research*, 3(4), 296–305. DOI: 10.13189/ujer.2015.030407
- Hellsten, J-O. (1997). Läxor är inget att orda om. Läxan som fenomen i aktuell pedagogisk litteratur. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 2(3), 205–220.
- Kvale, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Leo, U. (2004). *Läxor är och förblir skolarbete – En studie om inställningar till läxor i ett F-9 spår i grundskolan*. Magisteruppsats, Malmö Högskola.
- Läxa. (2020). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad från <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/läxa>
- Pettersson, D., & Leo, U. (2005). Läxor – en oreglerad bedömningspraktik. *Studies in Educational Policy and Educational Philosophy*, 2005:1, 26838. DOI: 10.1080/16522729.-2005.11803900
- Pressman, R. M., Sugarman, D. B., Nemon, M. L., Desjarlais, J., Owens, J. A., & Schettini-Evans, A. (2015). Homework and Family Stress: With Consideration of Parents' Self Confidence, Educational Level, and Cultural Background. *American Journal of Family Therapy*, 43(4), 297–313. DOI: 10.1080/01926187.2015.1061407
- Rosário, P., Carlos Núñez, J., Vallejo, G., Nunes, T., Cunha, J., Fuentes, S., & Valle, A. (2018). Homework purposes, homework behaviors, and academic achievement. Examining the mediating role of students' perceived homework quality. *Contemporary Educational Psychology*, 53, 168–180. DOI: 10.1016/j.cedpsych.2018.04.001
- Rønning, M. (2011). Who benefits from homework assignments? *Economics of Education Review*, 30(1), 55–64. DOI: 10.1016/j.econedurev.2010.07.001
- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Skolverket. (2012). *Likvärdig utbildning i svensk grundskola? En kvantitativ analys av likvärdighet över tid*. Hämtad från <https://www.skolverket.se/publikationer?id=2816>

- Skolverket. (2019). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2019* (6:e uppl.). Hämtad från <https://www.skolverket.se/publikationer?id=4206>
- Skolöverstyrelsen. (1962). *Läroplan för grundskolan*. Stockholm: Kungl. Skolöverstyrelsen.
- Skolöverstyrelsen. (1969). *Läroplan för grundskolan: Lgr 69*. Stockholm: Utbildningsförlaget.
- Skolöverstyrelsen. (1980). *Mål och riktlinjer för grundskolan: Lgr 80*. Stockholm: Liber.
- Utbildningsdepartementet. (1994). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Fritzes.
- Van Voorhis, F. L. (2011). Costs and Benefits of Family Involvement in Homework. *Journal of Advanced Academies*, 22(2), 220–249. DOI: 10.1177/1932202X1102200203
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad från www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf
- Westlund, I. (2004). *Läxberättelser – läxor som tid och uppgift*. Linköping: Institutionen för beteendevetenskap. Linköpings Universitet.

Bilaga 1

Intervjufrågor till lärare som använder läxor

Uppstart

- Hur länge har du arbetat som lärare?
- Vilken utbildning har du?
- Vilken årskurs undervisar du i nu?

Läraren

- Kan du berätta vad du tänker på när du hör ordet läxa?
- Hur skulle du beskriva en typisk läxa?
- Är det ett gemensamt beslut på skolan att ha läxor eller är det upp till varje lärare att bestämma hur de vill göra?
- Diskuteras användningen av läxor på din skola?
- Finns det, på din skola, några gemensamma riktlinjer som lärare att förhålla sig till när det gäller läxor? Till exempel hur många läxor eleverna får ha varje vecka och hur mycket tid som är rimligt att eleverna lägger på sina läxor.
 - Vad tycker du?
- I vilket syfte ger du dina elever läxor? Finns det flera olika?
- I vilka ämnen tilldelar du dina elever läxor? Varför just de ämnena?
- Hur kan dina läxor se ut?
- Följer du upp de läxor du tilldelar? Varför/varför inte? På vilket sätt?
- Vilka för- och nackdelar upplever du med att ha läxor?
- Upplever du att ditt förhållningssätt till läxor har förändrats under din tid som verksam lärare?
 - Om ja – hur och varför?
 - Om nej – varför inte?

Elever

- Vad anser du att dina elever har för uppfattning om läxor?
- Hur bemöter du elever som inte vill göra sina läxor?
- Vad vet du om dina elevers förutsättningar att göra läxor hemma?
- På vilket sätt anpassar du läxuppgifterna till elevernas olika förutsättningar?
- Hur upplever du att eleverna klarar läxorna?
 - Är det olika mellan elever?
- Kan du se något mönster i vilka elever som gör/inte gör sina läxor?
- Kan du se något mönster i vilka elever som tycker det är lätt/svårt att göra läxor?
- Hur kan du veta att eleven på egen hand har genomfört läxan och att inte föräldrar, syskon eller kompisar gjort den istället?
- Kan du berätta om du har någon uppfattning om hur mycket tid eleverna lägger på sina läxor? Skiljer det sig?

- Hur förhåller du dig till att läxor påverkar elevers fritid?

Föräldrar

- Vilken roll anser du att barnets föräldrar ska ha vid läxläsningen?
- Vilka reaktioner har du fått från föräldrar angående läxor? Hur hanterar du dem?
- Ges föräldrar någon information eller riktlinjer kring läxor?
- Diskuteras läxor vid utvecklingssamtal?

Skola

- Organiseras någon läxhjälp på din skola?
 - Om ja, hur är den utformad? Upplever du att den fungerar?
 - Om nej, tycker du att det borde finnas? Varför/varför inte?

Finns det något du vill tillägga?

Bilaga 2

Intervjufrågor till lärare som inte använder läxor

Uppstart

- Hur länge har du arbetat som lärare?
- Vilken utbildning har du?
- Vilken årskurs undervisar du i nu?

Läraren

- Kan du berätta vad du tänker på när du hör ordet läxa?
- Hur skulle du beskriva en typisk läxa?
- Hur länge har du arbetat utan läxor?
- Är det ett gemensamt beslut på skolan att inte ha läxor eller är det upp till varje lärare att bestämma hur de vill göra?
 - Om gemensamt: Vad tycker du om det beslutet? Hade du velat ha det annorlunda?
- Kan du berätta lite om hur det kommer sig att du inte använder läxor?
- På vilket sätt har ditt arbetssätt förändrats från att ha läxor till att inte ha läxor?
- Vilka fördelar skulle du säga att det finns med att ha läxor?

Elever och föräldrar

- Vilka reaktioner har du mött från dina elever? Vad anser du att dina elever har för uppfattning om läxor?
- Vilka reaktioner har du fått från föräldrar angående läxor? Är de positiva/negativa till att inte ha läxor? Hur hanterar du dem?

Skola

- Diskuterar ni, på skolan, hur det fungerar att inte använda läxor? Utvärderas arbetssättet?

Finns det något du vill tillägga?